

currit quod cogitationem orationis excitet :
nam tunc omissio orationis voluntaria non
est, neque libera.

19. *Orare pro aliis tenemur ex præcepto divino per se spectato, et non aliunde.*—Quod vero spectat ad orationem pro aliis, dubitari potest an præceptum orandi ad hoc obliget. In quo breviter dicendum est, ad orandum pro proximis in communi, et pro republica, vel pro communitate, obligare præceptum divinum per se, et non spectata alia speciali necessitate, præter eam quæ hominibus quasi connaturalis est. Hoc suppono ex materia de charitate, nam ad illam virtutem pertinet hæc obligatio, vel omnino, vel radicaliter. Obligat autem charitas ad diligendum commune bonum interdum plus quam proprium.

20. *Præcepto divino orandi pro alio satisfit per communes orationes pro omnibus factas.* — Hæc autem obligatio sufficienter impletur per communes orationes, quas unusquisque, non pro se tantum, sed etiam pro aliis fundit, a quibus neminem secundum charitatis ordinem excludere debet, exceptis orationibus publicis, de quibus infra dicetur. At vero in

particulari non obligat ordinarie hoc divi-
num præceptum ad orandum pro aliis, nisi
vel ex officio, vel ex alia particulari obliga-
tione ad hoc quis teneatur, ut de Prælatis,
vel ministris Ecclesiæ postea dicemus, vel
particularis casus occurrat, in quo proximus
graviter indigeat. Hujusmodi autem est aliis
casus hujus obligationis, quem auctores pro-
ponunt, qui negari non potest secundum ve-
ram rationem pietatis, cum teneamur proxi-
mum diligere sicut nos ipsos. Neque contra
hoc obstat quod oratio pro alio non reputetur
infallibilis, quia satis est ut cum magna pro-
babilitate possit sperari ejus utilitas, et quod
fortasse in re potest tale medium esse neces-
sarium ad remedium proximi, juxta disposi-
tionem divinæ providentie. Denique in aliis
necessitatibus obligamur subvenire proximis
ut possumus, etiamsi non sit certus et infal-
libilis fructus talis remedii, quia humana pro-
videntia non semper tantam infallibilitatem
et certitudinem requirit, maxime cum hoc
subsidiū facili negotio proximo præstari pos-
sit. Et per hoc responsum sufficienter est ob-
jectionibus superius factis.

FINIS LIBRI PRIMI

INDEX CAPITUM LIBRI SECUNDI

DE ORATIONE MENTALI, AC DEVOTIO.

- CAP. I. *De utilitate et necessitate mentalis orationis.*

CAP. II. *De partibus mentalis orationis et actibus qui in illa exercentur.*

CAP. III. *Corollaria ex superiori doctrina, quibus orationis mentalis partes magis explicantur.*

CAP. IV. *Utrum oratio mentalis cadat sub præceptum vel sub consilium.*

CAP. V. *Quomodo morales circumstantiae in usu orationis mentalis observandæ sint.*

CAP. VI. *Quid sit devotio, quidve hac voce significetur.*

CAP. VII. *Sitne devotio semper actus religionis, et effectus mentalis orationis.*

CAP. VIII. *Quas causas vel effectus habeat devotio et mentalis oratio.*

CAP. IX. *Quid contemplatio sit, et quomodo ad mentalem orationem comparetur.*

CAP. X. *Qualis sit proprius actus contemplationis, quantumque in eo durari possit.*

CAP. XI. *An contemplatio sit propria perfectorum: ubi de triplici statu,*

incipientium, proficientium et perfectorum.

CAP. XII. *Utrum contemplatio possit sine actu mentis inveniri.*

CAP. XIII. *Utrum mentalis oratio possit consistere in solo actu voluntatis.*

CAP. XIV. *Possitne subsistere in hac vita contemplatio sine operatione sensus.*

CAP. XV. *Utrum mentis contemplatio interdum impedit operationes sensuum externorum.*

CAP. XVI. *Utrum intuitio Dei per visionem beatam in mortali homine extasim efficiat in sensibus externis.*

CAP. XVII. *Utrum ex intellectuali contemplatione hujus vitæ sequi possit extasis in actibus omnium sensuum, etiam internorum.*

CAP. XVIII. *Utrum in extasi fiat abstractio ab omni motione corporis.*

CAP. XIX. *Utrum contemplatio in raptu vel extasi, prout est in intellectu, sit operatio humana, et meriti capax.*

CAP. XX. *Utrum contemplatio hujus vitæ, quoad amorem qui in raptu vel extasi habetur, libera sit et meritoria.*

LIBER SECUNDUS

DE ORATIONE MENTALI
AC DEVOTIONE.

Hoc loco mentalem orationem consideramus secundum eam generalem acceptiōnē, quam superiori libro, cap. 1, tradidimus. Nam ut ibi significavi, et in discurſu hujus libri latius dicam, licet haec oratio plurim virtutum actus includat, omnes tamen vel ad petitionem ordinantur, ut melius fiat, et inde orationis nomen participant; vel sub affectum religionis cadunt, et ad divinum cultum referuntur, et, ut sic, peculiarem modum collendi Deum constituant, qui ad officium religionis pertinet, et nomine mentalis orationis nunc significatur. De hac ergo oratione nunc agimus, et de devotione, quae est, vel potissimum actus ejus, vel proprietas quædam pertinentes ad magnam perfectionem ejus; et consequenter etiam de meditatione et contemplatione, aliisque hujus orationis actibus, variisque circumstantiis ejus; simulque causas et effectus hujus orationis, et obligatiōnem, si qua est, sic orandi declarabimus.

CAPUT I.

DE UTILITATE ET NECESSITATE MENTALIS ORATIONIS.

1. *Oratio mentalis quid sit?* — Oratio mentalis, de qua tractamus, ut dixi, omnes actus interiores includit, quibus Deus religiose colit: si materialiter, ut sic dicam, sumatur, non habet unam definitionem, quia non habet unam honestatem, nec usum unius virtutis, sed omnium, maxime fidei, spei, charitatis, obedientiae, ac reverentiae ad Deum, pœnitentiae ac humilitatis, et consequenter etiam aliarum virtutum. Si autem formaliter sumatur, quatenus oratio est, habet pro fine proximo vel divinum cultum, vel unionem cum

Deo per devotionem, quæ ex religione esse potest, vel ex charitate, ut infra dicemus. Et hoc sensu locutus videtur de oratione Dionys., cap. 3, de Divinis nominibus, cum dicit: *Ante omnia oportet nos ab oratione incipere, sicut Deo nos ipsi tradentes et unientes.* Et ita dicitur esse *ascensio mentis in Deum*, ut supra vidimus.

2. *Oratio mentalis exemplo Christi Domini, et Scripturae testimonii commendatur.* — Hanc ergo orationem mentalem nobis maxime Christus Dominus exemplo suo commendavit. Nam cum dicitur in oratione per nocte, hoc potissimum orationis genus exercuisse credendus est, ut præcedenti libro, cap. 1, adnotavi. Similiter cum de ipsomet Domino refertur, quod *ascendit in montem solus orare*, Matth. 14, de mentali oratione vel contemplatione, ab omnibus Patribus intelligitur. De hac item oratione intelligo quod David de se profitetur, Psalm. 418: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi;* et illud: *Septies in die laudem dixi tibi.* Nam, licet illa frequens et diurna oratio non esset a petitionibus vacua, ut notavit Ambrosius, Luc. 11, tamen non solis illis continebatur, sed etiam divinas laudes comprehendebat, et consequenter etiam divinas meditationes, et alios actus quos oratio mentalis complectitur. Atque de hac oratione loquitur Scriptura, quoties internas meditationes aut recogitationes divinorum beneficiorum, aut solitariam vitam, aut diurnas ad Deum vigilias commendat. Hujusmodi est illud Threnor. 3: *Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua, sedebit solitarius, et tacebit, quia levavit super se, ubi contemplativæ vitæ excellentiam laudari Hieronymus intelligit (si illius sunt commentarii).* De eadem vita dixit

Christus, Luc. 10: *Maria optimam partem elegit.* Et ad idem adducit ibi Hieronymus illud Psalm. 72: *Mihi autem adhærere Deo, bonum est,* nam hoc maxime fit per orationem mentalem. Item illud: *Unam petui a Domino, hanc requiram,* Psalm. 26. Et clarius ibidem: *Tibi dixit cor meum; Exquisivit te facies mea,* etc. De qua facie videri potest Gregor., lib. 10 Moral., cap. 16 et sequentibus.

3. *Oratio mentalis ex Patrum sententiis commendatur.* — Ex sanctis Patribus in hujus officii seu exercitii commendationem infinita possunt afferri, quæ passim inveniuntur, et ideo pauca, notatu tamen digna, proferemus. Chrysostomus duos scripsit libros de orando Deum, innumeris refertos sententiis, et laudibus orationis, quæ maxime in hoc exercitium orationis mentalis convenient: *Per quod, ait, illud assequimur, ut mortales et temporarii esse desinamus,* quod mire prosequitur. Item ait: *Per orationem Angelis copulamur, et societatem, quam cum animantibus habemus, procul effugere videmur. Angelorum est deprecationis, interim eorum superans dignitatem, siquidem majus est Angelorum dignitate, colloquium miscere cum Deo.* Videri etiam potest idem Chrysostomus, homil. 30 in Genes., et homil. 4 in illud Isai. 6: *Vidi Dominum, etc.; et Cassianus, collat. 9.* Notum est Hieronymi exemplum, qui ad Deum clamando diem crebro cum nocte jungebat, ut Eustochio ipse commemorat, Epist. 22, et addit: *Solus deserta penetrabam, sicubi concava vallium, aspera montium, rupium prærupta cernebam, ibi mea orationis locus, ibi illud miserrimæ carnis ergastulum, et ut ipse mihi testis est Dominus, post multas lacrymas, post caelo inharentes oculos, nonnunquam videbar mihi interesse agminibus Angelorum, et latus, gaudens que cantabam. Post te in odorem unguentorum tuorum curremus.* Basilius etiam, homil. in Martyrem Julittam, usum orationis mentalis commendat, docens orationem plenius explicare atque exercere vires suas in animam orantis libera electione, ac proposito, etiamsi in vocem non prodeat. Qui etiam videri potest in Regul. brev., in 201, de studio huic orationi adhibendo. Item Cyprianus in expositione Orationis Dominicæ, prope initium.

4. Ambrosius, lib. 6 de Sacramentis, cap. 3, ex professo suadet orationem mentalem, de illa exponens verba Christi, Matth. 6: *Cum oraveris, intra cubiculum tuum,* id est (ut exponit) *cor tuum et mentem tuam, et clauso ostio,* id est *ore, ora Patrem tuum,* etc. Quartum

incipit interrogando: *Quid prosit autem interrogemus, qua ratione secreto magis orare debeamus, quam cum rocieratione?* quod non ideo dicit, ut vocalem orationem damnet, sed ut præstantiam orationis mentalis commendet, unde subiungit: *Qui in secreto orat, fidem defert; et confitetur quod Deus scrutator cordis et rerum sit.* Sic etiam dixit Nilus, libro de Oratione, cap. 39 et 40, sensu orandum esse; quod exponens subiungit: *Sensus est consideratio cum reverentia, et compunctione, et dolore animi, cum suspiciois, sine roce.* Denique hoc declaravit copiose Augustinus, Epist. 121 ad Probam, de Orando Deum, cap. 5, 6 et 7, ubi docet, certis horis mentem revocandam esse ad orandum Deum, pura mente et affectu, interdum vero adjungendam esse vocem, ut nos ipsos excitemus. Et sèpe, cum vacat, diu esse orandum, aliquando vero crebras et brevissimas habendas esse orationes, et raptim quodammodo jaculatas, ne illa vigilanter erecta, que oranti plurimum necessaria est, per productiores moras evanescat, atque hebetetur intentionis. Et ut alios Patres omittam, quos explicando actus hujus orationis proferam, latius tractando de contemplatione, hic libet adjungere utilia verba Joannis Gerson., libro de Mystic. Theolog., industr. undecim., Alphabet. 66, litter. O: *Falluntur, qui volunt semper, vel legere, vel orare vocaliter, vel devotionis verba a loquentibus accipere, si putant exinde contemplationis gratiam familiarem sibi committere.* Accessuro prosunt hæc, sed non sufficiunt. Esto namque compungantur interim tales ad lectionem vel sermonem: *abstuleris librum auctoritatum, abibit illico comes compunctio, non alter quam cum libro aut verbo reversura.* Quapropter oportet cum silentio præstolari salutare Dei, ut consuescat homo orare spiritu, orare et mente, dum etiam vocis strepitus aut libri deerit intuitus; ipsa meditatio silens sit libertus, sit prædicatio. Alioquin videat ne semper discens, nunquam ad sapientiam perceniat. Et post aliqua: *Unde, proh dolor, tanta raritas contemplantium, etiam inter litteratos Ecclesiasticos ac Religiosos, imo et Theologicos, nisi quia rix sustinet aliquis secum solum esse, secum diu meditari.*

5. *Orationis nobilitas ex familiaritate cum Deo primo colligitur.* — Nobilitas autem hujus exercitii duplice considerari potest, scilicet, vel per se ex ipsa nobilitate talis actionis, vel ex ejus utilitate in ordine ad alia: unde etiam ejus necessitas constabit. Quoad primum modum, multis rationibus commen-

datur hæc oratio. Primo, quia est diuturnum et familiare colloquium cum Deo, quod est *omnium maximum quod deprecationem dicere possumus*, ut ait Chrysostomus, libr. 2 de Orando Deum, in principio. Unde in lib. 1 sic inquit: *Quis non obstupescat, et admiretur tantam benignitatem et benevolentiam, quam in nos homines declarat Deus, qui nobis tantum honoris largiatur, ut dignos nos habuerit, qui cum ipso colloquamur, nostraque vota apud ipsum deponamus: nam vere cum Deo confabulamur, quoties vacamus deprecationi.* Unde etiam ibidem concludit, hujus orationis munus angelicum potius esse quam humanum. Quod repetit homilia in Psalmum 4, et est frequentius in Patribus initio relatis.

6. *Secundo ex summa participatione felicitatis æternæ.* — Secundo, quia ex genere suo est hæc oratio maxima participatio æternæ felicitatis, quæ in hac vita esse potest, ut non immerito beatitudo hujus vite censeri possit. Quod sumo ex verbis Christi, Luc. 1: *Optimam partem elegit sibi Maria, quæ non auseatur ab ea in æternum.* Unde Leo Papa, serm. 8 de Jejunio decimi mensis, sic inquit: *Quamvis sine anima nihil caro desideret, et inde accipiat sensus, unde sumit et motus, ejusdem tamen est animæ quædam sibi subditæ negare substantiæ, et interiori iudicio ab exterioribus interiora frænare, ut a corporeis cupiditatibus sœpius libera in aula mentis divinæ possit vacare sapientia, ubi omni strepitu terrenarum silentio curarum, in meditationibus sanctis, et deliciis lætetur æternis.* Participat ergo anima bene composita æternas delicias in hoc sancto exercitio, ideoque totam aliam corporis exercitationem ad orandi et contemplandi officium, tanquam ad hujus vitæ felicitatem ordinare debet. Atque ita Augustinus, Enarrat. in Psalm. 148, præsentem vitam ait debere esse preparationem quamdam ad æternam, ut sicut illa consistit in perpetua visione et laude Dei, ita hæc, quoad fieri possit, illam imitetur, propter quod idem Augustinus, libro de Moribus Eccl., cap. 31, beatissimos vocat eos, qui perfectum hujus orationis gradum consequuntur: *Perfruentes, ait, colloquio Dei, cui puris mentibus inhæsunt, et ejus pulchritudinis contemplatione beatissimi, quæ nisi Sanctorum intellectu percipi non potest.* Unde facile constat hujus assertionis ratio, quia nostra felicitas in actu aliquo consistit; ergo etiam in hac vita in aliquo supremo actu ponenda est; sed hæc mentalis oratio nihil aliud est quam unio

quædam cum Deo per optimos actus, qui in hac vita exerceri possunt; ergo. Unde fit etiam ut hæc oratio supremum Dei cultum interiorem contineat, et exercitium optimorum virtutum, ac propterea per se sit maxime laudabilis et expetenda.

7. *Prima orationis utilitas, meritum et satisfactio.* — Quoad alteram partem triplex ratio utilitatis in hoc opere considerari potest. Prima, quam habet communem cum aliis virtutibus in ordine ad meritum vel satisfactiōnem; et de hac nihil in particulari dicere oportet, nisi quod tanto perfectius huic operi convenit, quanto illud excellentius est. Unde quia totum esseuale meritum in actu interiori positum est, et in hac oratione purissimi interiores actus virtutum omnium, et præsertim charitatis et religionis exercentur, ideo de se aptissima est ad meritum. Et similiter, quia satisfactio maxime fieri solet per opera ardua et pœnalia, ideo etiam hoc opus valde satisfactorium est, non minus, sed potius magis quam oratio vocalis; tum quia, ut supra ex Patribus referebam, valde difficile est homini secum solum esse, et cum Deo ipso reverenter colloqui, quod angelicum potius quam humanum esse videtur. Tum etiam quia inde fit, ut corpus ipsum multum hoc exercitio maceretur, vel antecedenter (ut sic dicam) quia necesse est ut per temperantiam et moderationem ad illud disponatur, vel concomitanter cooperando prout potest, vel consequenter obediendo desideriis firmis et efficacibus, quæ in hac oratione concipiuntur.

8. *Secunda orationis utilitas est impetratio.* — Secunda utilitas hujus orationis est impetratio, quæ communis est omni orationi: imo ab hac participatur, quatenus quædam ex partibus ejus est petitio, ut mox dicemus. Quapropter etiam de hac peculiari utilitate nihil novi hic occurrit, præter dicta præcedenti libro, cap. 3 et 7, nisi quod ad efficaciam impetrandi dupliciter juvat hæc oratio. Primo, quia efficit ut ipsa petitio ex parte nostra sit cum majori affectu, ac subinde Deo gravior, cæteris paribus; tum quia, ut Bernardus dixit in sermone secundo Paschatis: *In meditatione exardescit oratio, tunc enim oratio fundit suspiria, piaæ devotionis stillant aromata, tota resolvitur in lamenta.* Tum etiam quia in diuturna oratione, quæ habet meditationem et alias actus contemplationi conjunctos, major est instantia petitio-nis et obsecrationis ad Deum. Alter modus

juvandi est per cordis mortificationem ac puritatem, quæ maxime ad orationis efficaciam juvat. Nam, ut idem dixit Bernardus in sermone tertio Epiphaniae: *Duas alas habet oratio nostra, contemptum mundi et afflictionem carnis; nec dubium quin tunc cœlum penetret, et dirigatur sicut incensum in conspectu Dei.* Illi autem sunt duo fructus maxime proprii orationis mentalis in sua amplitudine consideratae, ut nunc de illa loquimur.

9. *Tertia utilitas orationis est generare in anima virtutes omnes.* — Tertia et magis propria utilitas hujus orationis est, quia virtutem quamdam habet quasi effectivam ad generandum in anima omne virtutis genus, propter quod a Chrysostomo, dicto libr. 1 de Orando Deum, *basis et radix omnis virtutis appellata est.* De qua ibidem subjungit: *Deprecatio, cultusque Dei signum est totius justitiae: signum videlicet, tanquam efficax causa, quæ inseparabilem habet hunc effectum.* Et libr. 2, in principio, illam vocat, *omnis virtutis caput*, eique attribuit quod homines transfert ad honorem, nobilitatem, sapien-iam, et consortium Angelorum: *Nam si, inquit, qui cum sapientibus viris colloqui solent, propter assiduam consuetudinem brevi sic transmutantur, ut illorum prudentiam referant, quid dicere conuenit de his qui cum Deo colloquia miscent?* Hinc etiam Cassian., Collat. 9, cap. 1, dixit mentalem orationem esse cum omnibus virtutibus connexam: *Quemadmodum enim, ait, sine illis acquiri vel consummari non potest hæc, de qua loquimur, perpetua orationis jugisque tranquillitas, ita ne illæ quidem virtutes, que hanc perstruunt, absque hujus possunt assiduitate compleri.* Et inferius, subdit finem et effectum orationis universarum virtutum molitione perfici. Unde Bonavent., de Processu Religion., lib. 7, cap. 41, valde dicit *delectari Deum in hac oratione propter multiplicem orant's utilitatem, scilicet, ut Deo indesinenter inhæreat, ut beneficia Dei multiplicius experientur, ut abundantie devotione in amorem Dei crescat, etc.*

10. Præterea potest hæc utilitas declarari ex illo principio, quo solet Augustinus necessitatem gratiæ Dei ostendere, videlicet quod sancta cogitatio quæ a Deo est, principium est omnis boni desiderii ac voluntatis, et consequenter omnis bona operationis, ut videre licet libr. 2 de Peccat. merit. et remis., c. 17, et libr. 2 contra duas Epist. Pelag., cap. 8, et libro de Prædestin. Sanct., cap. 2. Mentalis autem oratio nihil aliud est quam semi-

narium quoddam, et fons sanctorum cogitationum, et diuturna illarum exercitatio, et diligens ruminatio. Hinc ergo habet ut sit fons etiam et principium omnis virtutis. Quapropter, quia Wicleph. orationem, quam vitalem appellabat, id est rectam vitæ operationem, sufficere dicebat, illi ipse Waldensis, tom. 3, c. 2, num. 16, respondet: *Audeo dicere nullum esse meritum orationis tuæ vitalis, ubi non præcessit meritum orationis mentalis.* Quia nimur necesse est ut sancta cogitatio, sanctumque desiderium præcedat, quæ ad orationem mentalem pertinent. Refertque Augustinum, 1 part. sermonis 23, dicentem: *Quomodo aures nostræ ad roces nostras, sic aures Dei ad cogitationes nostras; non potest autem fieri ut habeat mala facta, qui habuerit cogitationes bonas. Facta enim de cogitatione procedunt.* Habentur hæc apud Augustinum, Enarrat. in Psalm. 148, et lib. 50 homil., in 16, ex quibus concludit Waldens.: *Quomodo ergo est generalior, et per hoc præferibilior oratio operis, quam oratio animi, cum oratio animæ vel cogitationis surgat in factum operis, qualiter ex radice arboris distenditur humor in frondes et in fructus.* Cum ergo mentalis oratio nihil aliud esse debeat, quam sancta quædam et continua cogitatio, vel piarum cogitationum interna successio, ac suavissimus motus, necesse est ut, si recte fiat, magnam spiritualem utilitatem animæ afferat. Quid vero difficultatis in ea esse possit, et quomodo expedienda vel vincenda sit, in sequentibus dicemus.

CAPUT II.

DE PARTIBUS HUJUS MENTALIS ORATIONIS, SEU ACTIBUS QUI INILLA EXERCERI DEBENT.

1. In superiori capite ostendimus quam sit per se amabilis atque etiam utilis hæc mentalis oratio; ut autem utrumque habeat, necesse est ut suis partibus constet; nam tunc aliiquid est perfectum, cum nihil illi deest, et tunc medium est utile, quando perfecto et debito modo exercetur et applicatur. Cum autem hæc oratio substantialiter (ut sic dicam) in mente sit, constat non habere alias partes, nisi actus intellectus et voluntatis, quibus mens interius in Deum ascendit, aut cum illo negotiatur. De quibus actibus nunc supponimus unum illorum esse petitionem, de qua in superioribus dictum est; nam cum illa sit propriissime oratio mentis, non est